

R O M Â N I A
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
Secția I civilă

Decizia nr. 2562/2015

Pronunțată în ședință publică, astăzi 17 noiembrie 2015.

Decizia nr. 2562/2015

Deliberând, în condițiile art. 256 C. proc. civ., asupra recursului de față, constată următoarele:

Prin cererea înregistrată la data de 08 noiembrie 2012 pe rolul Tribunalului București, secția a V-a civilă, reclamantul A. a chemat în judecată pe pârâții B. și C., solicitând obligarea pârâtului B. la plata sumei de 1.500.000 dolari SUA, cu titlu de daune morale, obligarea pârâtului C. la plata sumei de 643.310 dolari SUA, cu titlu de daune morale și obligarea în solidar a pârâților la plata sumei 150.000 euro, cu titlu de daune materiale, pentru prejudiciul cauzat prin afirmațiile făcute de primul pârât și, respectiv, preluate și publicate de cel de al doilea pârât, împreună cu propriile afirmații, într-un articol din ziarul Adevărul din data de 16 octombrie 2012.

La data de 23 ianuarie 2013 reclamantul a depus o precizare prin care a solicitat ca la soluționarea acțiunii să fie avute în vedere și o serie de afirmații calomnioase făcute de pârâtul B. după depunerea cererii introductive de instanță, la data de 29 noiembrie 2012, în cadrul unui interviu difuzat la D.

Prin sentința civilă nr. 139 din 04 februarie 2014, Tribunalul București, secția V-a civilă, a respins, ca neîntemeiată, acțiunea împotriva pârâtului C.; a admis în parte, astfel cum a fost precizată, acțiunea formulată împotriva pârâtului B.; a obligat pe pârâtul B. la plata, către reclamant, a sumei de 30.000 dolari SUA daune morale (echivalent în lei la data plății); a respins cererea de obligare a pârâtului B. la plata de daune materiale; a obligat pe pârâtul B. la cheltuieli de judecată reprezentând onorariu de avocat, diminuat, la suma de 10.910 lei și a respins cererea de acordare a cheltuielilor de judecată reprezentând taxa judiciară de timbru în sumă de 10.892,35 lei și timbru judiciar de 5 lei.

Pentru a hotărî astfel, prima instanță a reținut, referitor la situația de fapt, că în luna septembrie 2012, după ce a pierdut la bursă sume mari de bani ale clienților E., pârâtul B. a fugit din România, iar ulterior, prin mai multe scrisori trimise mass-mediei din țară, precum și prin interviuri acordate în străinătate, a înțeles să prezinte activitatea pe care a desfășurat-o în cadrul holdingului.

În acest context, pârâtul a vorbit despre relațiile de afaceri cu diverse persoane publice, între care reclamantul A., despre care a afirmat că în anul 2000 a primit de la companii multinaționale bani pe care i-ar fi trimis politicienilor aflați în campanie electorală la acel moment, indicând F. drept una dintre aceste multinaționale.

În drept, instanța a avut în vedere prevederile art. 58, art. 72, art. 252, art. 70, art. 75 alin. (1), art. 1349 și art. 1357 C. civ.

Reclamantul acuză ca fapte ilicite, pe de o parte, afirmațiile pe care pârâtul B. le-a făcut în cursul anului 2012 cu privire la „participarea la activități de dare de mită având ca obiect sume de ordinul milioanei de dolari”, F. fiind indicată drept una dintre firmele de la care se primeau acești bani și, pe de altă parte, „publicarea afirmațiilor mincinoase ale pârâtului B., la care se adaugă o serie de alte afirmații mincinoase”, imputată pârâtului C., căruia i se reproșează și faptul că nu a verificat informațiile publicate, precum și maniera în care a fost scris articolul.

Circumstanțele speței au impus ca analiza potențialului ofensator al afirmațiilor pârâților să fie efectuată separat, iar în privința pârâtului C. s-a constatat că articolul vizat reprezintă un demers jurnalistic plasat în contextul unei teme de interes general public - scandalul financiar declanșat de plecarea din România a brokerului B., jurnalistul apreciind bizar faptul că „victimele păgubite cu milioane de euro nu depun plângeri penale”.

Nu aceeași este situația în privința afirmațiilor pârâtului B. - afirmații factuale, deoarece persoana reclamantului este identificată exact și se afirmă clar, direct, că a fost intermediar al mitei pe care ar fi plătit-o compania F. (prin intermediul lui G.) către politicieni români - al căror potențial ofensator este indiscutabil în condițiile în care sunt menite să îl denigreze din punct de vedere al imaginii sociale și să-l supună oprobiului public, dar și să furnizeze instituțiilor specializate ale statului indicii care, dacă ar fi adevărate, ar genera cercetarea și condamnarea penală a reclamantului pentru fapte de o gravitate extremă - corupție.

Având în vedere gravitatea faptei imputate reclamantului, era obligația pârâtului B. să furnizeze o bază reală suficientă și credibilă; or, din analiza mijloacelor de dovadă pe care a înțeles să le administreze în cauză se constată că aceste afirmații sunt lipsite de suport probatoriu.

Pârâtul C. a depus la dosar un extras din Hotărârea Comisiei de Arbitraj din Stockholm și din cuprinsul acesteia se poate constata că apărările formulate de G. care „a înmănat informații generale despre cultura mitei din România” nu au fost primite, declarațiile sale demonstrând „inconsecvențe și contradicții”, aprecierea Curții fiind că „G. nu a putut probabil să direcționeze fondurile din conturi spre plățirea mitelor”, conturile fiind „folosite pentru uzul personal de către G.”

Apelul declarat de G. împotriva acestei hotărâri a fost respins prin Hotărârea pronunțată de Curtea de Apel Svea la data de 22 aprilie 2013.

În condițiile în care afirmațiile privind intermedierea mitei plătite de F. (singura companie menționată de pârât, deși, în interviul acordat televiziunii islandeze a susținut că în anul 2000 reclamantul a primit bani de la „companii multinaționale”) au fost reluate în mai multe declarații și au fost menținute și în fața instanței, în pofida faptului că hotărârile pronunțate de Curtea de Arbitraj și de instanța de judecată din Suedia le-au infirmat și fără nicio explicație credibilă a faptului că, deși practic susține că plățile au fost efectuate prin intermediul său, nu a sesizat autoritățile, este îndeplinită și condiția vinovăției în săvârșirea faptelor imputate de reclamant.

Cu privire la condiția existenței unui prejudiciu, se reține că reclamantul a suferit un prejudiciu moral în legătură directă cu încălcarea dreptului său nepatrimonial la onoare și reputație, prin imputarea în mod repetat a desfășurării activităților ilegale anterior menționate, prin mijloace de informare a publicului larg, fiind adusă atingere demnității sale, credibilității sale ca jurnalist și formator de opinie, acuzațiile, de o gravitate extremă, fiind de natură a induce în conștiința publică imaginea sa ca infractor de cel mai înalt nivel.

În sfârșit, condiția referitoare la legătura de cauzalitate dintre acțiunea ilicită și prejudiciu rezultă ex rem, din chiar săvârșirea faptei, prin vătămarea valorilor sociale fundamentale ocrotite de normele constituționale și internaționale.

Sub aspectul întinderii prejudiciului, Tribunalul a apreciat ca justificat numai în parte cuantumul sumei pretinse de reclamant cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral, suma de 30.000 dolari SUA reprezentând o reparație echitabilă pentru fapta ilicită reținută în sarcina pârâtului.

La stabilirea acestei sume, tribunalul a avut în vedere nu atât articolele din presa scrisă, care au preluat afirmațiile denigratoare ale pârâtului B., cât mai ales faptul că, astfel cum rezultă din printurile depuse la dosar, în lunile octombrie și noiembrie 2012, aceste afirmații s-au repetat în interviurile acordate unor posturi de televiziune din România și Islanda și jurnalistului H., care le-a publicat pe internet.

În ceea ce privește prejudiciul material afirmat de reclamant, Tribunalul a apreciat că, în condițiile în care nu a fost prezentată și oferta făcută reclamantului, declarația dată de I., în sensul că scandalul mediatic provocat de declarațiile pârâtului B. a determinat compania să anuleze oferta privind încheierea unui contract de consultanță politică în valoare de 200.000 euro, nu dovedește că aceasta a existat.

Împotriva acestei sentințe, la data de 17 februarie 2014 a declarat apel pârâtul B.

Prin Decizia nr. 43/A din data de 3 februarie 2015, Curtea de Apel București, secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie, a admis apelul formulat; a schimbat în parte sentința apelată în sensul că a respins, în tot, acțiunea pentru considerentele ce urmează:

- În ceea ce privește situația de fapt invocată de apelantul-pârât, Curtea a reținut că, într-adevăr, în articolul publicat pe portalul cotidianului J. din 16 octombrie 2012, au fost citate declarațiile apelantului-pârât cu privire la faptul că intimatul-reclamant „a primit peste 1,5 milioane de dolari” în conturile sale de la K. „și i-a distribuit politicianilor”, precum și cu privire la împrejurarea că intimatul-reclamant „și-a oprit pentru el 60.000 dolari pe care i-a trimis fără nicio jenă direct în România pe contul soției la L.”

Într-un articol publicat pe portalul cotidianului J. din 31 octombrie 2012, au fost reproduse afirmațiile apelantului-reclamant potrivit cărora „în anul 2000, concernul F. a fi dat mită unor politicieni români, ca să obțină contractul de 40 de milioane de dolari pentru implementarea serviciului de urgență 112 în România. Plățile au fost făcute de către jurnalistul A., prin conturile companiei E., care, ulterior, a virat banii în conturile politicianilor implicați”.

De asemenea, la data de 29 noiembrie 2012, în cadrul unui interviu difuzat la D., pârâtul B. a făcut noi afirmații privindu-l pe reclamant: „(Cum se dădea șpaga?) Cash sau prin bancă prin conturi cifrate. Numai A. știa cum se împarte șpaga.

(...). Am fost de față la o masă la M. în care în campania electorală din 2000 i-a promis lui N. că îi dă 50.000, finanțare de campanie. (...) (Ce alți politicieni au primit bani?) O. (fostul trezorer al Partidului Social Democrat - n. red.). În cazul lui O. îi spunea că îi dă de la F.. Da' erau sume mai mari. La N. a fost suma cea mai mică. (...) Erau vreo 7 milioane pe parcursul a câtorva ani. (...) (Cum se dădeau banii, prin conturi?) Cea mai mare parte erau bani la pungă. (...) A. era ca un fel de Sfântul Duh deasupra campaniei electorale care primea bani de la mai multe firme, că nu erau numai astea, și decidea cui să îi dea."

Acestea fiind faptele imputate apelantului-pârât a fi ilicite, întrucât aduc atingere onoarei și reputației intimatului-reclamant, au fost avute în vedere nu numai prevederile art. 58, art. 72 și art. 252 C. civ., ci și cele ale art. 30 alin. (1) din Constituție, precum și dispozițiile alin. (6) al aceluiași text de lege. Art. 31 din Constituție mai prevede că dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngreunat și că mijloacele de informare în masă sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice.

Aceste texte de lege au fost interpretate și aplicate în concordanță cu jurisprudența Curții Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului, pentru că libertatea de exprimare este garantată și de art. 10 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului.

În acest cadru legal, instanța de contencios european al drepturilor omului a acordat o deosebită atenție specificității activității presei, arătând că, pentru a fi convențională, ingerința în libertatea de exprimare trebuie să îndeplinească trei condiții cumulative prevăzute de paragraful 2 al art. 10 și anume: măsura să fie prevăzută de lege, să urmărească unul din scopurile legitime prevăzute în parag. 2 și să fie necesară într-o societate democratică pentru atingerea lor.

Unul din scopurile legitime prevăzute în parag. 2 este protecția reputației altora.

În ceea ce privește necesitatea măsurii într-o societate democratică, potrivit jurisprudenței Curții, libertatea de exprimare reprezintă unul din fundamentele oricărei societăți democratice și una din condițiile capitale pentru progresul și dezvoltarea fiecăruia, iar protecția care trebuie acordată este de o importanță deosebită. Această libertate este supusă excepțiilor prevăzute de parag. 2 al art. 10, care trebuie interpretate în mod strict, iar necesitatea oricărei restricții trebuie stabilită în mod convingător (cauzele Tammer împotriva Estoniei, hotărârea din 6 februarie 2002, Nilsen și Johsen împotriva Norvegiei, hotărârea din 25 noiembrie 1999, Ligens împotriva Austriei, hotărârea din 8 iulie 1986). Adjectivul „necesară” cu referire la calificarea ingerinței ca necesară într-o societate democratică implică o nevoie socială imperioasă.

În aceste condiții, trebuie avute în vedere principiile care se degajă din jurisprudența Curții Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului, ce impune realizarea unui just echilibru între, pe de o parte, protecția dreptului consacrat de articolul 10 și, pe de altă parte, aceea a dreptului la reputație al persoanelor vizate, care, ca element al vieții private, este garantat de articolul 8 al Convenției.

Potrivit jurisprudenței bine stabilite a Curții, pentru a aprecia existența unei „nevoi sociale imperioase”, care să justifice o ingerință în exercitarea libertății de exprimare, trebuie să se facă distincția între fapte și judecăți de valoare. Dacă materialitatea primelor poate fi dovedită, ultimele nu se pretează la o demonstrare a exactității lor (Ligens împotriva Austriei, hotărârea din 08 iulie 1986).

Curtea a afirmat în repetate rânduri (spre exemplu în cauza Nilsen și Johnsen împotriva Norvegiei, hotărârea din 25 noiembrie 1999) că afirmații referitoare la fapte determinate, care sunt deci susceptibile de a fi probate, făcute în absența oricăror dovezi care să le susțină nu se bucură de protecția art. 10.

De asemenea, în cauza Pedersen și Baadsgard împotriva Danemarcei, hotărârea Marii Camere din 17 decembrie 2004), Curtea a verificat „dacă reclamantii (ziariști) au acționat cu bună-credință și s-au conformat obligației obișnuite care le incumbă, de a verifica o declarație factuală. Această obligație semnifică faptul că trebuiau să se bazeze pe o bază factuală suficient de precisă și fiabilă care să poată fi considerată ca proporțională cu natura și forța afirmației lor, având în vedere că, cu cât afirmația este mai serioasă, cu atât baza factuală trebuie să fie mai solidă”

O situație asemănătoare se regăsește în cauza Dalban împotriva României, hotărârea din 28 septembrie 1999, în care reclamantul a fost condamnat penal pentru publicarea unor acuzații privind fraude comise de o persoană ce ocupa funcția de președinte de Întreprinderii Agricole de Stat (fraude ce ar fi produs prejudicii de zeci de milioane de lei), acuzații bazate pe informații conținute în rapoarte ale poliției.

În opinia Comisiei europene a drepturilor omului, „este posibil ca, într-o anumită măsură, unele dintre faptele prezentate de reclamant în articolele sale să nu se confirme”. După ce a reafirmat ideea că libertatea de exprimare apărută de art.

10 nu acoperă afirmarea publică a unor fapte care nu se bazează pe niciun început de probă, Comisia a ajuns totuși în unanimitate la concluzia că a avut loc o încălcare a Convenției luând în considerare poziția specială a presei într-o societate democratică și dezideratul de a nu descuraja cetățenii să aprecieze critic modul în care își exercită mandatul persoanele ce ocupă funcții publice.

Curtea de la Strasbourg și-a însușit concluzia Comisiei privind încălcarea articolului 10, subliniind că „nu s-a dovedit că cele afirmate în articolele incriminate erau total false și urmăreau să alimenteze doar o campanie de defăimare împotriva părților lezate”.

Prin urmare, o inexactitate parțială a faptelor prezentate nu exclude protecția articolului 10 din Convenție în situația în care este vorba de un discurs jurnalistice privind subiecte de interes public, iar reaua-credință a jurnalistului nu este dovedită. De asemenea, argumentul pe care se bazaseră instanțele interne în momentul în care l-au condamnat pe reclamant pentru calomnie, respectiv faptul că parchetul dispusese neînceperea urmăririi penale împotriva președintelui Intreprinderii Agricole de Stat pentru săvârșirea faptelor imputate de ziarist, nu poate fi considerat suficient pentru a justifica o condamnare în situația în care ne găsim în domeniul de protecție sporită acordată de articolul 10 din Convenție.

Distinct de acestea, instanța de apel mai are în vedere jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în ceea ce privește distincția dintre afirmațiile ziaristului însuși și cele pe care acesta le citează de la alte persoane.

Așa cum a stabilit în cauza *Bladet Tromsø și Stensaas împotriva Norvegiei*, hotărârea din 20 mai 1999, „trebuie să existe motive particulare care să permită înlăturarea obligației, care incumbă ca regulă unui ziar, de a verifica declarațiile factuale calomnioase pentru particulari. În acest sens, sunt avute în vedere mai ales natura și gradul calomniei în cauză, precum și chestiunea de a ști până la ce punct ziarul putea în mod rezonabil să considere sursele respective ca fiind credibile pentru aceste declarații (cauza *Dragoș Stângu împotriva României*, decizia de inadmisibilitate din 09 noiembrie 2004).

Este de menționat și faptul că nu este important ca autorul afirmațiilor să fie ziarist profesionist, aceeași protecție fiind acordată și altor persoane care își exprimă opiniile prin intermediul mass-media (un scriitor în cauza *Thorgeirson împotriva Islandei*, hotărârea din 25 iunie 1992, sau un politician, în cauza *Castells împotriva Spaniei*, hotărârea din 23 aprilie 1992).

Aplicând în cauză aceste considerații de ordin teoretic, instanța de control judiciar a reținut că o parte din afirmațiile apelantului-pârât, și anume cele referitoare la faptul că, în anul 2000, concernul F. ar fi dat mită unor politicieni români ca să obțină contractul de 40 de milioane de dolari pentru implementarea serviciului de urgență 112 în România, se bazează pe susținerile lui G., fost responsabil de activitatea concernului F. în România în perioada 1996-2003. Datorită acestei funcții ocupate în cadrul companiei F., apelantul-pârât putea în mod rezonabil să îl considere o sursă credibilă. Aplicând *mutatis mutandis* raționamentul Curții Europene a Drepturilor Omului din cauza *Dalban împotriva României* cu privire la soluția de neîncepere a urmăririi penale, nu prezintă relevanță faptul că, în schimb, compania suedeză a susținut că în realitate foștii manageri din România au deturnat bani și nici că aceasta a avut câștig de cauză în acțiunea intentată împotriva lor, soluționată la 05 aprilie 2012 de Comisia de Arbitraj din cadrul Curții de Apel Svea (neexistând nicio dovadă că apelantul-pârât avea cunoștință de existența acesteia la data la care a reprodus afirmațiile imputate), definitivă prin respingerea apelului de către Curtea de Apel Svea prin decizia din 22 aprilie 2013.

Legătura dintre angajați ai F., compania E. și intimatul-reclamant rezultă din Hotărârea Adunării Generale a E. din anul 2000, în care în calitate de acționari apar, între alții, apelantul-pârât și intimatul-reclamant, precum și din Hotărârea Adunării Generale din 29 iunie 2002 a aceleiași companii, în care în calitate de acționari apar, între alții, apelantul-pârât, intimatul-reclamant, precum și G. și Antoniu Petrescu (angajat al F., conform aceleiași hotărâri a Comisiei de Arbitraj din cadrul Curții de Apel Svea).

O minimă bază factuală a prezentat apelantul-pârât și referitor la intrarea unor sume de bani dintr-un cont al E. în contul soției intimatului-reclamant. Astfel, au fost date publicității un număr de nouă extrase de cont, care indică transferul unor mari sume de bani (40.009 dolari SUA, la 06 octombrie 2000; 102.814 dolari SUA, la 23 octombrie 2000; 151.200 dolari SUA, la 07 noiembrie 2000; 31.200 dolari SUA, la 20 noiembrie 2000; 101.801 dolari SUA, la 21 noiembrie 2000; 50.060 dolari SUA, la 29 noiembrie 2000, 49.985 dolari SUA, la 07 decembrie 2000; 55.000 dolari SUA, la 28 februarie 2001), din ordinul de percheziție și sechestrul emis de Ministerul Public din Lugano la data de 23 noiembrie 2012 reieșind că dosarul bancar cu acest număr aparține E. (și pentru care are drept de semnătură B., cercetat pentru infracțiunea de spălare de bani). De asemenea, în primul ordin se face referire la un transfer către un cont aparținând numitei P., deschis la L., în condițiile în care potrivit susținerilor intimatului-reclamant soția sa se numește P.

Totodată, martorul audiat în apel, R., care era agent de bursă în cadrul S., a declarat că în anii 1999-2000 ridica de la bancă sume de bani dintr-un cont al său în care apelantul-pârât îi punea bani și le înmâna apoi intimatului-reclamant.

În fine, în legătură cu înmânarea unor sume de bani de către intimatul-reclamant unor diverși politicieni, apelantul-pârât a arătat că a fost el însuși de față la o asemenea acțiune: „Am fost de față la o masă la M. în care în campania electorală din 2000 i-a promis lui N. că îi dă 50.000, finanțare de campanie”.

Chiar dacă această ultimă afirmație bazată pe o relatare a unui eveniment la care a participat nu se sprijină pe alte probe obiective, ea lasă cititorului/telespectatorului posibilitatea de a face propria apreciere asupra faptelor prezentate, în funcție de credibilitatea pe care o acordă apelantului-pârât și de celelalte dovezi prezentate (sau nu). A fost avută în vedere împrejurarea că și în cadrul anchetelor efectuate de organele de urmărire penală se folosesc declarațiile de martori cu privire la faptele la care au asistat personal, ca mijloace de dovadă (art. 64 C. proc. pen. 1968), iar din faptul că nu se coroborează cu restul materialului probator nu se deduce săvârșirea infracțiunii de măturie mincinoasă (fiind posibil să nu fi fost descoperite suficiente probe). Pentru reținerea unei asemenea infracțiuni, este necesar să se dovedească efectiv că afirmațiile făcute în cadrul procesului au avut un caracter mincinos. În orice caz, martorul nu trebuie să prezinte probe care să îi susțină constatările personale. Dacă persoana care face afirmații în cadrul unui proces penal nu este trasă la răspundere pentru constatările personale care nu sunt însoțite de alte probe, cu atât mai mult ea nu poate fi sancționată pe tărâmul depășirii limitelor dreptului la liberă exprimare.

A fost luată în considerare dificultatea dovedirii unor fapte de natura celor imputate intimatului-reclamant, astfel că a impune celui care a făcut afirmația pe baza unei constatări personale obținerea unor probe cu caracter cert și suficient ar constitui cu atât mai mult într-un asemenea caz o sarcină dificilă.

Ca un corectiv al acestei situații, pentru ca în același timp să fie respectat și dreptul la reputație al persoanei acuzate, în logica rolurilor fiecăreia din persoanele implicate în publicarea informațiilor revine ziaristului care publică o astfel de declarație a unei persoane (într-un mod similar judecătorului investit cu soluționarea unei anumite cauze), obligația de a o analiza în contextul tuturor probelor înfățișate de aceasta sau descoperite de el însuși pe baza unor investigații, pentru ca apoi să o prezinte cu bună-credință și indicând atât elementele care pledează în favoarea persoanei acuzate, cât și cele defavorabile acesteia, pentru ca, astfel fiind corect informat, cititorul să-și poată forma o opinie cu privire la o chestiune de interes public. În acest sens sunt și prevederile din dispozițiile art. 40 alin. (2) din Codul de reglementare a conținutului audiovizual, adoptat prin Decizia nr. 220/2011 a Consiliului Național al Audiovizualului: „Moderatorii programelor au obligația să solicite ferm interlocutorilor să probeze afirmațiile acuzatoare sau să indice, cel puțin, probele care le susțin, pentru a permite publicului să evalueze cât de justificate sunt acuzațiile”.

Or, acest lucru s-a întâmplat în privința articolelor publicate în ziarul J., în condițiile în care acțiunea formulată împotriva pârâtului C. a fost respinsă irevocabil (nefiind atacată), intrând astfel în puterea lucrului judecat, și era în sarcina moderatorului emisiunii de la D. care i-a luat apelantului-pârât interviul din 29 noiembrie 2012.

De asemenea, s-a avut în vedere și faptul că limitele critice acceptabile sunt mai largi în cazul persoanelor care „intră în arena dezbaterii publice” (cauza Jerusalem împotriva Austriei, hotărârea din 27 februarie 2001, cauza Wirtschafts-Trens Zeitschriften-Verlagsgesellschaft M.B.H. împotriva Austriei, hotărârea din 13 decembrie 2005) - cum este și reclamantul, ziarist și analist politic - față de individul obișnuit. Spre deosebire de cei din urmă, persoanele care sunt active în domeniul public trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a activității lor, atât din partea jurnaliștilor, cât și a marelui public și, în consecință, trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță.

Mutatis mutandis s-a aplicat raționamentul instanței europene din cauza Dalban împotriva României și cu privire la faptul că nu există o minimă bază factuală cu privire la toate faptele imputate de apelantul-reclamant (toate sumele de bani vehiculate, toți politicienii care ar fi primit bani).

Reținând că nu s-a dovedit că cele afirmate de apelantul-pârât sunt total false și, pe cale de consecință, că acesta și-a exercitat un drept prevăzut de Constituție și anume dreptul la exprimare, ceea ce constituie o cauză care înlătură caracterul ilicit al faptei, Curtea a constatat că nu sunt întrunite nici în privința acestuia elementele răspunderii civile delictuale, astfel cum este ea reglementată de art. 1349 și art. 1357 C. civ.

Instanța de apel a mai avut în vedere faptul că, în cadrul jurisprudenței recente în cauzele în care pârât figurează Statul Român, o încălcare a art. 8 a fost constatată de instanța de contencios european în cauza Liviu Petrina împotriva României, hotărârea din 14 octombrie 2008, obligând statul să-i plătească 5.000 euro.

La data de 7 octombrie 1997, în cursul unei emisiuni televizate având drept subiect proiectul de lege privind accesul la informațiile aflate în arhiva fostelor servicii de securitate ale statului, T. (ziarist la săptămânalul U.) a afirmat, între altele,

că în cadrul Partidului Național Țărănesc s-ar afla foști agenți ai acestui serviciu. Acesta a afirmat de asemenea că era vorba despre „eroi falși”, de „agenți ai Securității” care ar fi făcut închisoare „pentru altceva” și care pretindeau că sunt „foști deținuți politici”. Acesta a dat drept exemplu numele reclamantului.

La data de 30 martie 2000, Judecătoria sectorului 1 București l-a achitat pe T. și a respins pretențiile civile ale reclamantului. Instanța, după ce a constatat că T. era autorul afirmațiilor pretins calomnioase, a considerat că nu aveau decât un caracter „general, imprecis și că în consecință infracțiunile nu existau, datorită lipsei unui element intențional”. Instanța a considerat că săptămânalul U. era o publicație cu rol moralizator și umoristic. Reclamantul a înaintat recurs împotriva acestei sentințe. Prin hotărârea judecătorească din data de 18 iulie 2000, Tribunalul București a respins recursul reclamantului ca neîntemeiat. Instanța a considerat că afirmațiile lui T. constituiau „judecăți de valoare care derivau din libertatea de opinie și din dreptul său de a comunica idei”.

La data de 13 ianuarie 1998, reclamantul a depus împotriva lui V., ziarist la U., o plângere penală constituindu-se parte civilă pentru insultă și calomnie. El a menționat că acesta, într-un articol publicat sub semnătura sa, a afirmat că reclamantul era „maior în Securitate” și că, prin intermediul său, membrii Partidului Național Țărănist au pretins că sunt parlamentari „adevărați” în timpul Parlamentului provizoriu din 1990.

Prin sentința din data de 27 ianuarie 2000, Judecătoria sectorului 1 București l-a achitat pe V. de acuzațiile de insultă și calomnie și a respins pretențiile civile ale reclamantului. Instanța a motivat această sentință prin lipsa, în afirmațiile în litigiu, atribuirii reclamantului unei „anumite fapte, identificate prin detalii enunțate”. Instanța a constatat de asemenea că inculpatul era pamfletar, articolul în cauză având un asemenea caracter și că „consecințele acestui gen de pamflet erau întotdeauna benefice pentru societate”. Reclamantul a înaintat un recurs împotriva acestei sentințe, care a fost respins prin decizia din data de 18 iunie 2000 a Tribunalului București, acesta reluând același raționament.

Curtea a reamintit că libertatea de exprimare constituie una din bazele esențiale ale unei societăți democratice și că această libertate este valabilă nu numai pentru „informațiile” sau „ideile” strânse cu bunăvoință sau considerate drept inofensive sau indiferente, ci și pentru acelea ce scandalizează, șochează sau neliniștesc. Astfel impun pluralismul, toleranța și spiritul de deschidere fără de care nu există „societate democratică”. Presa joacă un rol esențial într-o societate democratică: dacă nu trebuie să depășească anumite limite, fiind vorba în special de apărarea reputației și drepturilor altuia, îi revine totuși sarcina de a comunica, respectându-și obligațiile și responsabilitățile, informațiile și ideile asupra tuturor chestiunilor de interes general. Libertatea jurnalistică cuprinde și posibila recurgere la o anumită doză de exagerare, ba chiar de provocare.

Curții i-a revenit sarcina de a stabili dacă Statul, în contextul obligațiilor pozitive ce decurg din art. 8 din Convenție, a păstrat echilibrul just între apărarea dreptului reclamantului la reputație, element ce face parte din apărarea vieții private, și libertatea de exprimare protejate de art. 10.

Curtea a considerat că obligația pozitivă ce decurge din art. 8 din Convenție trebuie să intre în discuție dacă afirmațiile în cauză depășesc limitele criticilor acceptabile în temeiul art. 10 din Convenție.

În practica sa, Curtea face distincția între fapte și judecăți de valoare. Dacă concretețea primelor se poate dovedi, cele din urmă nu-și pot demonstra exactitatea. Pentru judecățile de valoare, această cerință este irealizabilă și aduce atingere libertății de opinie în sine, element fundamental al dreptului asigurat de art. 10.

Nu e mai puțin adevărat că faptul de a acuza anumite persoane implică obligația de a furniza o bază reală suficientă și că inclusiv o judecată de valoare se poate dovedi excesivă dacă este lipsită total de o bază reală.

Dacă în baza rolului ce-i este atribuit presa are efectiv datoria de a alerta publicul atunci când este informată asupra presupuselor abuzuri din partea aleșilor locali și funcționarilor publici, fapta de a acuza direct anumite persoane, indicându-le numele și funcțiile, implică pentru ziariști în speță obligația de a furniza o bază reală suficientă.

De asemenea, în cauza Z. împotriva României, hotărârea din 3 mai 2011, Curtea Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului a constatat încălcarea art. 8 din Convenție, obligând statul să-i plătească 3.000 euro pentru prejudiciul moral.

La 19 decembrie 2002, reclamanta a fost informată în scris, de către directorul canalului național de televiziune, că nu va mai prezenta emisiunea pe care o realiza anterior. În lipsa unei explicații privind înlocuirea sa și a unui răspuns la contestația sa, reclamanta a făcut mai multe declarații presei, făcând aluzie printre altele la reinstituirea cenzurii în cadrul televiziunii publice.

La 20 ianuarie 2003, biroul de presă al X. a transmis un comunicat de presă care a fost difuzat de șase jurnale

naționale. Comunicatul includea o prezentare a faptelor, precum și o motivare a înlocuirii reclamantei din funcția de prezentatoare a emisiunii în cauză, bazată în special pe probleme de audiență. Urmău mai multe comentarii asupra situației, cele contestate de reclamantă fiind următoarele: „Regretăm că Z., al cărei discernământ este probabil alterat din cauza stării sale emoționale marcate de probleme de familie cunoscute, este victima manipulărilor politice. De altfel, chiar în cadrul instituției a devenit un angajat cu probleme, nerespectând regulamentul intern și având relații conflictuale cu colegii săi. (...). În mod normal, dacă doamna Z. ar fi dorit să susțină prin activitatea sa misiunea de serviciu public a televiziunii, ar fi putut căuta o soluție amiabilă la conflict făcând apel la superiorii săi ierarhici”.

Prin hotărârea din 26 iunie 2003, judecătoria i-a achitat pe Y. și A.A., pe motiv că nu acționaseră cu intenția de a o insulta sau calomnia pe reclamantă, ci pentru a exprima poziția oficială a X. în privința acuzațiilor de cenzură proferate de persoana în cauză. Reclamanta a formulat recurs la Tribunalul București, care, apreciind că Y. și A.A. nu acționaseră cu rea credință, l-a respins.

Curții i-a revenit din nou sarcina de a determina dacă Statul, în contextul obligațiilor sale pozitive ce decurg din articolul 8 din Convenție, a respectat un just echilibru între protecția dreptului reclamantei la reputație, element integrant al dreptului la respectarea vieții private, și libertatea de expresie protejată de art. 10.

Analizând comunicatul de presă, Curtea a considerat că aprecierile care o prezentau pe reclamantă ca fiind victima manipulărilor politice sunt lipsite de orice bază faptică, întrucât nu a existat nicio dovadă care să indice faptul că reclamanta a acționat sub influența vreunui interes politic.

În plus, Curtea a estimat că aprecierea ce viza discernământul reclamantei nu poate fi considerat ca fiind un element indispensabil în poziția pe care a luat-o X.-ul în legătură cu această problemă, deoarece s-a bazat pe elemente ale vieții private ale doamnei Z., cunoscute la nivelul conducerii X. (prin prisma faptului că aceasta cunoștea depresia pe care a suferit-o reclamanta).

În circumstanțele speței, Curtea Europeană a considerat că afirmațiile din comunicatul de presă au depășit limita acceptabilă și că instanțele interne nu au reușit să găsească un echilibru între protecția dreptului reclamantei la reputație și libertatea de exprimare (protejată de articolul 10 din Convenție).

Prin hotărârea din 14 ianuarie 2014, pronunțată în cauza Lavric împotriva României, Curtea a constatat încălcarea art. 8 din Convenție prin faptul că instanța națională nu a sancționat afirmațiile calomnioase ale unui jurnalist la adresa reclamantei în legătură cu funcția sa de procuror.

Reclamanta, procuror în cadrul Parchetului de pe lângă Tribunalul Neamț, a dispus trimiterea în judecată a unei persoane (B.B.), în baza unui rechizitoriu întocmit la data de 17 ianuarie 2000, sub aspectul săvârșirii infracțiunilor de fals în declarații și distrugere, iar la data de 20 septembrie 2001 Judecătoria Ploiești a condamnat-o pe B.B. la șase luni închisoare pentru fiecare infracțiune, sentință menținută de Tribunalul Prahova. Curtea de Apel Ploiești a admis recursul lui B.B. cu privire la infracțiunea de distrugere, constatând intervenită prescripția răspunderii penale cu privire la această infracțiune. Un alt rechizitoriu emis de reclamantă împotriva lui B.B., la data de 25 iulie 2001, în cadrul unei alte proceduri, a fost infirmat de prim-procuror, dispunându-se scoaterea de sub urmărire penală.

La data de 13 februarie 2002 și respectiv la 22 februarie 2002, jurnalistul D.D. a publicat, în cadrul ziarului național C.C., două articole critice la adresa reclamantei în legătură cu activitatea acesteia în cadrul procedurilor judiciare desfășurate împotriva lui B.B.

Curtea a subliniat că nu există nicio îndoială că într-o societate democratică publicul este îndrituit să comenteze și să critice activitatea de administrare a justiției, precum și persoanele oficiale implicate în aceasta. Însă această critică nu poate depăși anumite limite, tot astfel cum este în interesul general ca procurorii sau judecătorii să se bucure de încrederea publicului, ceea ce face necesar ca statul să îi protejeze de acuzații nefondate (Lesnik c. Slovaciei, nr. 35640/97, parag. 54).

În cauză, Curtea a constatat că, în timp ce prima instanță națională a reținut că afirmațiile jurnalistului erau nefondate, instanța de control judiciar le-a calificat ca fiind simple judecăți de valoare.

Reamintind distincția clară dintre judecăți de valoare și imputarea unor fapte concrete, Curtea a subliniat că inclusiv în cazul în care o afirmație poate fi considerată ca o judecată de valoare, trebuie să existe o bază factuală suficientă să o susțină, în caz contrar aceasta fiind una excesivă (Pedersen și Baadsgaard împotriva Danemarcei).

În condițiile în care statutul de politician sau de figură publică a unei persoane nu exonerează pe autorul criticii de obligația de a furniza o bază factuală minimală în susținerea afirmațiilor sale, chiar în cazul în care alegațiile pot fi

considerate simple judecări de valoare și nu imputații de fapt, Curtea a remarcat că prima instanță națională a reținut că nu exista vreo probă că reclamanta ar fi săvârșit vreo abatere disciplinară sau faptă penală în legătură cu activitatea sa profesională.

De asemenea, Curtea a constatat că în cadrul procedurilor judiciare interne, jurnalistul nu a furnizat nicio probă suficientă prin care să susțină alegațiile sale.

Curtea a constatat că jurnalistul, în articolele sale, nu s-a disociat față de poziția exprimată de B.B. în plângerea sa și nu a învederat că articolele sale reprezintă numai o reproducere a alegațiilor lui B.B., astfel că, prin acestea, jurnalistul le-a prezentat ca pe un adevăr obiectiv și nu ca afirmații ale unei terțe persoane.

De asemenea, Curtea a remarcat că acuratețea informațiilor nu a fost verificată înainte de a fi publicate, iar reclamantei nu i-a fost oferită posibilitatea de a răspunde la acuzațiile ce i-au fost aduse prin presă.

În schimb, în cauza E.E. împotriva României, hotărârea din data de 29 martie 2011, prin care Curtea a constatat violarea art. 10 din Convenție.

Reclamanta a asistat în calitate de jurnalist la un litigiu de dreptul muncii privind concedierea unui angajat de către o societate civilă (la 25 ianuarie 2001), în cadrul căreia instanța s-a pronunțat în favoarea angajatului, judecător fiind C.C., litigiul fiind finalizat la 31 august 2001, când Tribunalul Constanța a casat hotărârea instanței de fond. În timpul derulării procesului, dar înainte de o hotărâre definitivă, reclamanta a luat la cunoștință de un comunicat de presă, publicat la 2 aprilie 2001 de către Curtea de Apel, ce privea o anchetă disciplinară ce o viza pe judecătoarea C.C., cea care a judecat în primă instanță litigiul în cauză. La 28 mai 2001, E.E. a publicat un articol (însoțit de fotografia magistratului în cauză) intitulat: Judecătoarea C.C. recidivează în decizii stupefiante, în cotidianul Independentul, în care jurnalista punea la îndoială competența judecătorei.

La data de 11 iunie 2001, judecătoarea C.C. a depus o plângere penală pentru calomnie împotriva E.E. și a ziarului, în care susținea că jurnalista a prezentat într-o manieră tendențioasă faptele din timpul procesului, în același timp făcând referire la capacitatea sa profesională. În final, instanța a condamnat reclamanta la o amendă penală de 6 milioane de lei pentru calomnie. Pe de altă parte, instanța a condamnat jurnalista, împreună cu ziarul, la plata unei despăgubiri de 60.000.000 lei cu titlu de daune morale și a sumei de 12 euro, cheltuieli de judecată.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat că acea condamnare a reclamantei a constituit o ingerință în exercițiul libertății de exprimare. Curtea a arătat că a subliniat în nenumărate rânduri rolul crucial al presei într-o societate democratică, afirmând, pentru prima dată în cauza Prager și Oberschlick vs. Austria (1995), faptul că libertatea presei acoperă de asemenea recurgerea la o anumită doză de exagerare sau chiar de provocare. Însă, pentru a se bucura de protecția oferită de Convenție, judecățile de valoare nu trebuie să se bazeze pe fapte inexacte. În același timp, însă, în ceea ce privește afirmațiile verificabile, Curtea nu ia în considerare numai adevărul obiectiv al acestora, ci și atitudinea subiectivă a reclamantului. Prin urmare, criteriul bunei-credințe tinde să fie mai important decât exactitatea afirmațiilor în a determina dacă exercitarea libertății de exprimare se menține sau nu în limitele stabilite de art. 10. În speța în discuție, Curtea a stabilit că jurnalista a acționat cu bună-credință, informând publicul cu privire la un subiect de interes general și că respingerea acestui beneficiu a constituit o interpretare prea formalistă a Convenției, raportat la faptul că „victima” articolului era magistrat.

De asemenea, în cauza Gabriel Andreescu împotriva României, hotărârea din 8 iunie 2010, Curtea a constatat încălcarea art. 10 din Convenție.

În timpul regimului comunist, pe motivul criticilor dure la adresa regimului referitoare la încălcarea drepturilor omului, reclamantul a fost plasat în arest la domiciliu. În iunie 2000, reclamantul a cerut F.F. să-i arate propriul dosar, iar în luna septembrie a aceluiași an a cerut informații privind colaborarea unor membri ai Sinodului Bisericii Ortodoxe Române cu Securitatea. Nu a primit răspuns la niciuna din solicitări.

În lipsa unui răspuns, în 2001, reclamantul a organizat o conferință de presă în cadrul căreia și-a exprimat îngrijorarea cu privire la eficacitatea mecanismului prevăzut de lege. La întrebările ziaristilor privind independența membrilor F.F., a răspuns că o singură persoană îi inspiră neîncredere din pricina presiunilor ce fuseseră exercitate asupra sa în timpul regimului comunist. L-a desemnat în special pe G.G., membru al colegiului F.F., personalitate publică cunoscută în domeniul culturii și fost ministru al Culturii și apoi al Afacerilor Externe. Expunând motivele pe care se bazau suspiciunile sale, reclamantul a precizat că „desigur, acest lucru nu dovedește obligatoriu că dl. G.G. a colaborat cu Securitatea”. La final, reclamantul a subliniat că nu avea dovezi care să îi permită să afirme că G.G. cedase efectiv presiunilor Securității, ci că venise în fața jurnaliștilor pentru a-și exprima bănuielile și argumentele, argumente care nu erau probe absolute.

Printr-o hotărâre din octombrie 2001, reclamantul a fost condamnat la o amendă penală de 5 milioane de lei vechi, iar G.G. a câștigat despăgubiri morale de 50 de milioane de lei vechi din partea acestuia. În acest sens, instanța a reținut că reclamantul nu a demonstrat veridicitatea observațiilor sale - potrivit cărora G.G. a colaborat cu fosta Securitate - odată ce certificatul din 12 iunie 2001 eliberat de F.F. atestă faptul că G.G. nu colaborase cu Securitatea.

Curtea a constatat că ingerința autorităților naționale în exercițiul libertății de exprimare al reclamantului era prevăzută de lege și urmărea un scop legitim - protejarea reputației lui G.G.

Cu privire la caracterul „necesar și suficient” al motivelor ce justificau ingerința, ea a considerat că discursul reclamantului s-a înscris într-un context special al unor dezbateri la nivel național pe o temă de interes general și deosebit de sensibilă.

Curtea a constatat că afirmațiile reclamantului conțineau un amestec de fapte și judecăți de valoare și că acesta a atenționat publicul că nu va relata anumite certitudini, ci își va exprima propriile îndoieli. Afirmațiile sale aveau o bază factuală, fiind susținute prin raportări atât la comportamentul lui G.G. cât și la fapte, precum apartenența acestuia la mișcarea de meditație transcendențială ori la modul de acțiune al agenților fostei Securități, a căror existență nu a fost contestată. În acest sens, Curtea a remarcat faptul că certificatul prin care s-a arătat că G.G. nu a colaborat cu Securitatea a fost produs după conferința de presă organizată de către reclamant.

În acest context, Curtea a considerat că reclamantul a acționat cu bună-credință, scopul conferinței fiind acela de a informa publicul cu privire la o temă de interes general.

Aceeași este situația și în privința hotărârii din 23 martie 2013 pronunțate în cauza Niculescu - Dellakeza împotriva României.

La data de 10 noiembrie 2001, în cadrul unei emisiuni pe postul local de televiziune H.H., reclamantul, actor de comedie, fiind intervievat despre activitatea lui I.I., regizor și directorul J.J. din Craiova, s-a referit la acesta din urmă ca fiind „un regizor de mâna a șaptea”. Ulterior, la 17-18 și 30 noiembrie 2001, reclamantul a publicat în ziarele locale „Cuvântul Libertății”, și „Ediție Specială” o scrisoare intitulată „Aproape toți banii alocați pentru montarea de spectacole ni-i ia C.”

Prin scrisoarea respectivă reclamantul critica activitatea managerială a directorului de teatru, cumularea de către acesta din urmă a calităților de regizor, director de teatru și consilier artistic, imputându-i totodată însușirea banilor alocați pentru montarea spectacolelor.

Analizând expresiile utilizate de reclamant, Curtea a evidențiat faptul că pentru justificarea acestora, reclamantul, încă din debutul articolului, a făcut referire la cumulul funcțiilor deținute de I.I., la comportamentul și deciziile luate de acesta în calitate de director precum și la activitatea J.J. Craiova sub conducerea acestuia, ceea ce relevă intenția reclamantului de a informa publicul cu privire la activitatea acestei instituții și problemele actorilor care activează în cadrul acesteia.

Curtea a apreciat afirmațiile reclamantului ca fiind un melanj între judecăți de valoare și imputări de fapt, remarcând încercarea reclamantului de a-și susține cu elemente de fapt alegațiile, ceea ce conduce la ideea că acesta a acționat cu bună-credință. În acest sens, existența rezultatelor controlului financiar și începerea cercetărilor penale față de I.I. indică faptul că afirmațiile reclamantului nu au fost total lipsite de fundament.

Totodată, deși unele aserțiuni ale reclamantului aveau caracter ofensator, Curtea a apreciat că reclamantul nu a depășit doza de exagerare și provocare admisibilă, prin raportare la chestiunile pe care acesta a dorit să le supună dezbaterii prin intervențiile sale din presă.

În cauza Bugan împotriva României, hotărârea din 12 februarie 2013, Curtea a constatat, de asemenea, încălcarea art. 10 din Convenție.

Reclamantul, jurnalist și director editorialist al hebdomadarului „K.K.” a scris în lunile februarie și martie 2005 patru articole critice la adresa medicului L.L., directorul Spitalului Orășenesc Sinaia.

Obiectul criticilor îl constituiau activitatea managerială a directorului, atitudinea de intimidare exercitată asupra celorlalți medici din spital, închiderea nejustificată a departamentului de terapie intensivă, precum și demersurile directorului de a obține o locuință socială deși nu îndeplinea condițiile legale. De asemenea, reclamantul a criticat relațiile directorului cu Partidul Social Democrat, afirmând că managerii favorizați politic sunt „construiți din aceeași plămădă ca Doctorul Mengele”.

Dintre formulele și termenii utilizați de reclamant la adresa doctorului C.P., instanțele naționale au reținut în principal următoarele: „o persoană arogantă, sigură pe sine, care vorbește cu o voce căzută dar cu un zâmbet superior”; „încălnat spre un comportament familial adesea considerat bizar”; o persoană care „pretinde că nu cunoștea cât de mare era averea soției sale”; „care a tras multe sfori pentru a deveni director”; care „aspiră la titlul de cel mai înărăncenat parvenit din Sinaia”; care „a declanșat o campanie de teroare împotriva fostului director, pe care l-a atacat verbal timp de doi ani până când acesta din urmă și-a dat demisia”. Tot astfel, reclamantul l-a acuzat pe doctorul L.L. de faptul că a instituit „legea tăcerii”, prin propria-i numire ca purtător de cuvânt al spitalului.

Curtea a apreciat că, deși unele comentarii ale reclamantului făceau referire la viața privată a victimei, totuși, limbajul folosit de reclamant a rămas în limitele acceptabile ale libertății de exprimare recunoscute ziariștilor.

Criticile formulate de apelantul-pârât în legătură cu respingerea probei cu martori de către prima instanță au rămas fără interes, în condițiile în care aceasta i-a fost încuviințată în apel, conform art. 295 alin. (2) C. proc. civ.

Principiul continuității impune numai ca hotărârea să fie pronunțată de către judecătorii în fața cărora au avut loc dezbaterile pe fond (concluziile părților, eventual ale procurorului, pe fond, după rezolvarea excepțiilor procesuale și administrarea probelor). De aceea, nu prezintă relevanță că judecătorul care a pronunțat hotărârea nu este același cu cel de la un termen anterior, la care s-au administrat probele.

Împotriva deciziei a declarat recurs reclamantul, întemeiat pe dispozițiile art. 304 pct. 7 și 9 C. proc. civ., solicitând, în principal, casarea acesteia și trimiterea cauzei spre rejudecare aceleiași Curți de Apel, iar în subsidiar modificarea în tot a hotărârii în sensul respingerii, ca nefondat, a apelului declarat de pârât.

Reclamantul a depus două cereri de recurs, cu un conținut congruent.

Prin dezvoltarea motivelor de recurs se arată că în decizie nu se regăsește o singură referire la elementele răspunderii civile delictuale ale pârâtului B., precum și la modalitatea în care a fost sau nu afectat dreptul la imagine și la demnitate al reclamantului A., deoarece se procedează doar la înșuruirea unei colecții de jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Prin citarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului, unele pronunțate în cauze care nu erau similare cu speța de față, nu s-a îndeplinit exigența privind motivarea sentinței pronunțate în apel, aceasta fiind, practic, nemotivată cu privire la elementele esențiale ale răspunderii civile delictuale a pârâtului B.

Dacă în motivarea instanței de apel "dezvăluirile" pârâtului sunt asociate unui demers jurnalistic, atunci era absolut necesar să se realizeze o analiză a bunei-credințe a domniei sale.

Instanța de judecată avea obligația să analizeze în mod concret pentru care dintre informațiile "fiabile și precise" transmise de B. presei există sau nu un suport factual real, analiză nerealizată în tot cuprinsul celor 24 de pagini ale deciziei Curții de Apel București.

Instanța de apel nu realizează o analiză propriu-zisă a afirmațiilor pârâtului, rezumându-se la desființarea în abstract a constatărilor instanței de fond: afirmațiilor pârâtului B. în raport de vătămarea drepturilor subiective ale reclamantului, pe de o parte, în comparație cu ușurința cu care se stabilește existența unei minime baze factuale pentru emiterea în spațiul public de acuzații grave de corupție.

Instanța de fond a analizat calitatea reclamantului A. de acționar al E. și a stabilit faptul că din înscrisurile depuse ar putea rezulta o implicare a dumnealui în această societate, fără ca o astfel de ipoteză să poată conduce în vreun fel la concluzia că reclamantul personal a săvârșit vreo faptă de dare de mită.

Nici pârâtul B. și nici G. nu au putut să probeze modalitatea în care erau direcționale fondurile F. către plata unor presupuse sume reprezentate de mită, iar concluzia Curții de Apel Svea din 22 aprilie 2013 are putere de lucru judecat în acest sens.

Reaua-credință a intimatului-pârât B. și scopul exclusiv de a-l defăima pe recurentul-reclamant reiese și din afirmația - de asemenea neprobată - că A. ar fi primit bani de la mai multe "companii multinaționale", iar singura presupusă bază factuală prezentată nu face nici măcar trimitere direct la compania menționată anterior, F.

În ziarul Adevărul din 31 octombrie 2012 sunt preluate în mod direct afirmațiile pârâtului B.: "în anul 2000, concernul F. ar fi dat mită unor politicieni români, ca să obțină contractul de 40 de milioane dolari pentru implementarea serviciului de urgență 112 în România. Plățile au fost făcute de către jurnalistul A., prin conturile companiei E., care ulterior a virat

banii în conturile politicianilor implicați".

Proba afirmației privitoare la viramentul banilor nu a fost produsă în niciun moment în cadrul judecății, în sensul de a se dovedi o legătură directă cu reclamantul.

Mai mult decât atât, la data de 29 noiembrie 2012 într-un interviu acordat D., pârâtul B. revine și afirmă în mod ferm că reclamantul făcea parte dintr-un circuit infracțional care transfera șpagă în România, pentru politicieni români; "(Cum se dădea șpaga) Cash sau prin bancă prin conturi cifrate. Numai A. știa cum se împarte șpaga". Afirmația neprobată este lipsită de orice echivoc, fără posibilitatea de a fi interpretată de public.

Era obligația - rămasă neîndeplinită - a instanței de apel să analizeze fiecare afirmație a pârâtului și să verifice suportul probatoriu pentru acuzațiile emise în spațiul public.

În continuare, pârâtul B. a afirmat că reclamantul A. ar fi promis șpagă lui N., O. (fost trezorer al Partidului Social Democrat).

Chiar jurisprudența invocată de către instanța de apel (Cauza Nilsen și Johnsen contra Norvegiei, hotărârea din 25 noiembrie 2009) stabilește că afirmațiile referitoare la fapte determinate, care sunt deci susceptibile de a fi probate, făcute în absența oricărui dovezi care să le susțină, nu se bucură de protecția art. 10 Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

În mod greșit, instanța realizează o comparație între poziția asumată în spațiul public de către pârât prin emiterea unor afirmații calomnioase cu situația martorului acuzat de mărturie mincinoasă, a cărui depoziție poate să nu fie luată în seamă de către instanță, mutatis mutandis, de către public.

În câteva rânduri, instanța motivează practic exonerarea pârâtului B. de la orice formă de răspundere civilă delictuală în raport de afirmațiile calomnioase enunțate în spațiul public, atribuindu-i calitatea de martor într-un proces penal, care de altfel, consideră instanța, nu poate răspunde pentru denaturarea adevărului, în măsura în care dumnealui percepe în mod greșit orice eveniment.

Argumentele împrumutate din sfera dreptului penal sunt străine de natura pricinii deduse judecății și nu pot fi acceptate ca fiind expuse în susținerea concluziei instanței de apel. Instanța de apel afirmă de altfel că pentru enunțarea în spațiul public a opiniilor unei persoane nu sunt necesare "probe cu caracter cert". Doctrina și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului susțin faptul că nu întotdeauna demersurile jurnalistice pot fi susținute de probe (care sunt întotdeauna "certe"), însă cel puțin ar trebui să aibă la bază "date".

Dacă informațiile transmise publicului de "jurnalistul" B. se cer a fi protejate de dispozițiile art. 10 Convenția Europeană a Drepturilor Omului, atunci ele trebuie supuse controlului de deontologie și legalitate: "într-o lume în care individul este confruntat cu un imens flux de informații, care circulă pe suporturi tradiționale sau electronice și care implică un număr mare de autori și care crește constant, controlul respectării deontologiei jurnalistice are o importanță mare (...)" (Stoll c/Elveției).

Pârâtul B. nu poate fi asimilat unui jurnalist implicat într-o anchetă de specialitate de interes public, ci reprezintă doar o persoană care urmărește crearea unui scandal public, indiferent de consecințele ce se vor naște în planul personal al celor vizați de acțiunea calomniatoare.

Existența unei baze minime factuale presupune o cercetare a unui început de probă pentru fiecare afirmație enunțată public. În cazul de față, nu există nicio probă ("certă", cum spune instanța), niciun element care să poată fi apt să aducă în spațiul public o dezbatere despre infracțiunea de dare de mită săvârșită de reclamant.

Instanța de apel nu prezintă motive de fapt și de drept care să conducă la adoptarea soluției că afirmațiile pârâtului privitoare la săvârșirea unor infracțiuni de dare de mită către politicieni români au o bază reală.

În cuprinsul deciziei recurate nu se regăsește niciun raționament de drept privitor la modul în care se poate accepta ca apelantul să afirme în spațiul public că A. a dat "mită" și a realizat "finanțare ilegală".

Instanța de apel a arătat că de fapt acuzații grave pot fi dovedite cu "vorbe" și cu interpretări, contrar afirmațiilor pârâtului, care susținea la televiziunea islandeză că poate „dovedi fiecare acuzație cu documente, nu doar cu vorbe".

Cu privire la administrarea probei cu martorul R. se impun o serie de mențiuni: în cuprinsul declarației sale, martorul nu afirmă niciun moment că a intermediat predarea vreunei sume de bani între companii internaționale și A. Martorul nu are cunoștință de plăți cu titlu de mită, respectiv, de orice alte acțiuni ilegale, astfel cum denunță în spațiul public B. Martorul

a afirmat în mod ferm că nu cunoaște ca vreo sumă din S. să fi fost remisă cu titlu de șpagă și mai ales către cine anume.

Astfel cum s-a arătat și prin întâmpinarea depusă la Curtea de Apel București, fondul litigiului nu depinde de credibilitatea factuală a alegațiilor pârâtului, ci doar de dovedirea bazei factuale veridice care a generat afirmațiile sale. Niciuna dintre persoanele propuse ca martori nu ar fi putut dovedi baza factuală a afirmațiilor pârâtului, respectiv, proveniența și destinatarul direct al vreunor sume, primirea de către intimatul-reclamant a banilor, atributul de „mită” atribuit plăților, precum și persoanele care ar fi primit „șpaga”.

Cristian B. nu poate proba interesul public al acestei acțiuni, fiindcă în opinia sa era necesară realizarea unui scandal mediatic, pe fondul dispariției sale din țară cu fondurile investitorilor privați de la S. Dezbateră generată de pârâtul B. nu se circumscrie sferei anchetelor jurnalistice de interes public, fiindcă dumnealui este prezentat în articole drept o persoană care deține informațiile, probele ce stau la baza tuturor afirmațiilor sale („pot dovedi că F. i-a trimis bani lui A. și el a dat banii altor persoane”). Nici în fața instanței de fond și nici în apel, pârâtul nu a reușit să probeze cum A. ar fi primit bani de la F. pentru ca mai apoi să realizeze acte materiale de dare de mită, în calitate de complice al companiei internaționale.

Instanța s-a rezumat la o înșiruire de spețe, fără a crea vreo legătură între situația de fapt dedusă judecății și cadrul pronunțării deciziilor de către instanța europeană: „articolele reclamantului se dovedesc a fi imprecise și susceptibile de a-l induce în eroare pe cititori (...) ținând cont de ceea ce precedă, și de asemenea, de amplasarea unui dintre articole pe prima pagină a unei publicații bilunare elvețiene de duminică, de mare tiraj, Curtea împărtășește opinia Guvernului și a Consiliului Presei potrivit căreia reclamantul a avut ca intenție primară nu informarea publicului asupra unei chestiuni de interes general, ci să facă din raportul ambasadorului. un subiect de scandal inutil (...)”.

Pârâtul nu avea cum să probeze realizarea unui demers jurnalistic imparțial și de interes general atât timp cât nimeni nu l-a întrebat în ce măsură este parte a presupuselor fapte de corupție semnalate, prin implicarea S. în plata unor șpăgi către politicieni români. Singurul scop al acțiunilor sale a fost denigrarea imaginii publice a reclamantului, fără niciun fel de interes în a proba veridicitatea afirmațiilor.

În etapa procesuală a recursului s-au depus precizări la motivele de recurs depuse cu încălcarea termenului prevăzut de art. 301 coroborat cu art. 303 C. proc. civ. Precizările formulate, grefate pe motivele de modificare invocate, dezvoltă argumente suplimentare celor invocate prin cererile de recurs, astfel încât Înalta Curte nu are a se pronunța asupra acestora față de dispozițiile procedurale mai sus arătate.

Intimatul, prin întâmpinarea formulată în conformitate cu dispozițiile art. 308 alin. (2) C. proc. civ., solicită respingerea recursului ca nefondat.

Înalta Curte, analizând decizia prin raportare la critici, constată caracterul fondat al recursului pentru argumentele ce succed.

Convenția europeană a drepturilor omului consacră prin art. 10 libertatea de exprimare a individului pe care o privește din dublă perspectivă: drept fundamental al persoanei, pe de o parte, și de îndatorire și responsabilitate supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, necesară într-o societate democratică pentru protecția inter alio a reputației și drepturilor altora, pe de altă parte.

Libertatea de exprimare cuprinsă în principiul constituțional prevăzut de Art. 30 din textul fundamental nu este una absolută fiind limitată conform alin. (6): „Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.”

Încălcarea acestora prin depășirea granițelor sferei liberei exprimări deschide persoanei a cărei demnitate, onoare, viață particulară sau propria imagine au fost prejudiciate calea în justiție pentru repararea prejudiciului astfel creat.

Repararea prejudiciului creat unei persoane cu depășirea acestor limite se poate realiza antrenând răspunderea civilă delictuală în condițiile art. 1.349 și următoarele C. civ. Din cuprinsul dispozițiilor art. 1357 C. civ. rezultă că cel care cauzează altuia un prejudiciu printr-o faptă ilicită săvârșită cu vinovăție, este obligat să îl repare, iar autorul prejudiciului răspunde pentru cea mai ușoară culpă.

Prima instanță, analizând întrunirea condițiilor răspunderii civile delictuale cu privire la pârâtul C., reține că nu au fost depășite limitele libertății de exprimare dat fiind, printre altele, și poziția sa de jurnalist.

Reclamantul nu a formulat apel cu privire la soluția pronunțată de instanță, așa încât statuarea tribunalului în sensul

respingerii acțiunii față de pârâțul C. a intrat în puterea lucrului judecat.

Învestită cu soluționarea apelului declarat de pârâțul B., instanța superioară de fond ajunge la soluția contrară fără însă a analiza condițiile răspunderii civile delictuale, apreciind că există o bază factuală suficientă și că legitimitatea aducerii faptelor la cunoștința publicului este dată de statutul de persoană publică a reclamantului, ziarist și analist politic.

În susținerea soluției pronunțate instanța invocă jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Numai că, așa cum rezultă din conținutul deciziei recurate, instanța apelează la o bogată jurisprudență Curtea Europeană a Drepturilor Omului cu referire la „specificitatea activității presei” omițând faptul că pârâțul B. nu este ziarist.

Practic hotărârea din apel, deși laborioasă este nemotivată, câtă vreme argumentele instanței izvorâte din jurisprudența instanței europene se referă, așa cum s-a arătat, la ziariști, ori la funcționari publici.

Referirile instanței la statutul pârâtului sunt minime, omițând situația particulară a acestuia și anume faptul că este acuzat de varia infracțiuni, printre care și cea de spălare de bani.

Cu alte cuvinte, instanța avea obligația de a verifica/analiza susținerea constantă a reclamantului în sensul că pârâțul a dezvoltat campania de presă împotriva sa cu rea-credință în scopul îndepărtării interesului public față de persoana sa.

De altfel, astfel cum se arată în deciziile Curții Europene invocate în decizia recurată (Gabriel Andreescu vs. România, Niculescu Dellakeza vs. România ș.a.) este necesar ca informarea publicului să fie făcută cu bună-credință.

Nu în ultimul rând trebuie precizat că statuările instanței de apel privind baza minimă factuală se bazează pe aproape aceleași elemente de fapt reținute de prima instanță, ceea ce ar fi obligat-o să evalueze probatoriul cu mai multă acuratețe și nu prin referiri cu titlu de generalitate, extrase din jurisprudența Curții.

În cauza Albina vs. România s-a precizat că instanța are obligația de a proceda la un examen efectiv al mijloacelor, argumentelor de probă ale părților, cel puțin pentru a le aprecia relevanța.

Având în vedere cele de mai sus se constată existența unor motive străine cauzei precum și faptul că situația de fapt nu a fost pe deplin stabilită, ceea ce împiedică efectuarea controlului de legalitate.

În măsura în care va aprecia, instanța superioară de fond va administra toate probele necesare stabilirii corecte a situației de fapt.

Înalta Curte, în temeiul dispozițiilor art. 314 C. proc. civ. va admite recursul și va trimite cauza spre rejudecare aceleiași Curți de Apel.

Față de soluția ce se va pronunța, instanța nu are a se pronunța și asupra motivelor de recurs privind fondul cauzei.

PENTRU ACESTE MOTIVE

ÎN NUMELE LEGII

D E C I D E

Admite recursul declarat de reclamantul A. împotriva Deciziei nr. 43/A din data de 3 februarie 2015 a Curții de Apel București, secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie.

Casează decizia și trimite cauza spre rejudecare la aceeași instanță de apel.

Irevocabilă.

Pronunțată în ședință publică, astăzi 17 noiembrie 2015.